
St. Andreas Gasthuis in Utrecht. Zijn opvolger Van der Spek bekleedde tot zijn overstap in 1932 dezelfde functie in het Groot Ziekengasthuis in Den Bosch. Van der Spek had grote problemen met het hoofd van de interne afdeling Stolte die na 1945 de ambitieuze geneesheer-directeur van het St. Elisabeth Ziekenhuis in Tilburg zou worden.

Er liepen meer lijnen. De eerste zusters uit het St. Jozef Ziekenhuis in Heerlen kregen hun opleiding in het Utrechtse St. Antonius Ziekenhuis (opvolger van het St. Andreas Gasthuis). Ook de eerste Heerlense specialisten kwamen daarvandaan. Omgekeerd werden de eind jaren veertig opgerichte hart- en longteams van het St. Antonius Ziekenhuis bemand met chirurgen die hun heelkundige opleiding in Heerlen bij Hustinx hadden genoten. Al met al bestonden er al hechte relaties tussen katholieke ziekenhuizen voordat die binnen de in 1934 opgerichte Vereniging van Katholieke Ziekenhuizen een formeel karakter kregen.

Ziekenhuizen werden ook met elkaar verbonden, omdat er zusters uit dezelfde congregatie werkten. Met name de drie grote verplegende congregaties – de Zusters van Liefde uit Tilburg, de Zusters Onder de Bogen uit Maastricht en de Kleine Zusters van de Heilige Jozef uit Heerlen – verenigden op den duur tientallen ziekenhuizen. Daar golden dezelfde regels, die ook geen dode letter bleven, omdat de congregaties een actief overplaatsingsbeleid voerden. Om onthechting te bevorderen lieten ze veel zusters maar kort in een ziekenhuis blijven. Het gevolg was een carrousel waarin bijvoorbeeld Zusters van Liefde afwisselend in Tilburg, Helmond, Den Haag, Utrecht, Eindhoven en Deventer werkten. De ziekenhuizen vonden het overplaatsingsbeleid hinderlijk, met name wanneer het om gespecialiseerde verpleegkundigen (röntgen) of leidinggevendenden ging. Om deze reden besteden gedenkboeken doorgaans aandacht aan dit thema.

Hetzelfde geldt voor het sinds het Interbellum overal opspelende tekort aan religieuze zusters en de onvermijdelijke verzoeken om meer van deze goedkope werknemers. Vroeger of later ging dit probleem over in dat van de aanstelling van lekenverpleegsters. Soms dreigden ziekenhuisbesturen hiermee om de congregatie onder druk te zetten (leken waren niet geliefd omdat ze inbreuk maakten op de kloostersfeer in het ziekenhuis), maar in de jaren dertig waren in alle grote ziekenhuizen lekenverpleegsters in opleiding. Na de Tweede Wereldoorlog overvleugelden zij de religieuzen in aantal. In de jaren vijftig en zestig reageerden de congregaties hierop door strategische posities (directie, hoofdzusters, mentoraat van leerling-verpleegsters) te claimen. Ten slotte trokken ze zich terug uit de ziekenhuizen, die ze mede groot hadden gemaakt. De laatste religieuze adjunct-directrice vertrok in de jaren zeventig, de laatste